

A Study of the Activities of the Social Security Organization and its Role on Iran's Economic Welfare from the Perspective of Citizens covered by the Social Security Organization in West Azerbaijan Province

Mohammad Ashineh^{1*}, Taha Abdollahpour Moghaddam²

1. Assistant Professor of Sociology, Payam Noor University of Hormozgan (Corresponding Author). m.ashineh48@yahoo.com
1. Ph.D. in Economic and Development Sociology, Researcher, Financial Expert, Mahabad Social Security Outpatient and Limited Surgery Center. abdollahpour1356@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type Research Article	Objective: The aim of the present study is to identify the role of the activities of the Social Security Organization in the economic welfare of Iran.
Article history Received: 20 July 2025 Accepted: 21 August 2025 Published: 22 August 2025	Methods: The research method of this study is applied in terms of its purpose and is of a descriptive survey type. The statistical population of the present study in the first stage included experts and faculty members of the university and in the second stage all citizens of West Azerbaijan province. In the first stage, 12 experts and faculty members of the university were selected using a purposeful snowball sampling method and in the second stage, 384 people were selected using the Cochran formula and cluster sampling method. In the first stage, the most important factors shaping the activities of the Social Security Organization and economic welfare were extracted. In the second stage, the necessity of each of the extracted indicators was examined using the Delphi method and referring to experts during two periods. So that after eliminating 7 indicators, the remaining indicators were agreed upon by experts with a Kendall coefficient of 0.642. In the third stage, after discussing and exchanging ideas with each other, the focus group members divided the indicators judged by the panel members into 2 dimensions and 5 components. The research tool was a questionnaire finalized from the Delphi group's opinions in the form of 22 items.
Keywords: Welfare, Social Security Organization, economic welfare, social welfare.	Findings: The findings indicated that the activities of the Social Security Organization have a positive and significant impact on the economic well-being ($P < 0.05$) of the citizens of West Azerbaijan Province.
	Conclusion: It can be concluded that the performance of the Social Security Organization can play an effective role in realizing the government's economic policies.

Cite this article: Ashineh, M., Abdollahpour Moghaddam, T. (2025). A Study of the Activities of the Social Security Organization and its Role on Iran's Economic Welfare from the Perspective of Citizens covered by the Social Security Organization in West Azerbaijan Province. *Journal of Sociological Studies of Sustainable Development*. 1(2), 1-20.

©The Author(s).

Publisher: West Tehran Branch

بررسی فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی و نقش آن بر رفاه اقتصادی ایران از دیدگاه شهروندان تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی در استان آذربایجان غربی

محمد آشینیه^{۱*}، طه عبدالله پور مقدم^۲

^۱ استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور هرمزگان (نویسنده مسئول). m.ashineh48@yahoo.com

^۲ دکتری جامعه‌شناسی گرایش اقتصادی و توسعه، پژوهشگر، کارشناس مالی مرکز جراحی محدود و سرپایی تامین اجتماعی مهاباد. abdollahpour1356@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله پژوهشی	هدف: هدف مطالعه حاضر شناسایی نقش فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی در رفاه اقتصادی ایران می‌باشد.
تاریخچه دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۹ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۳۰ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۳۱	مواد و روش‌ها: روش تحقیق این مطالعه به لحاظ هدف کاربردی و از نوع توصیفی پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر در مرحله اول شامل خبرگان و اعضای هیئت علمی دانشگاه و در مرحله دوم کلیه شهروندان استان آذربایجان غربی بود که در مرحله اول تعداد ۱۲ نفر از خبرگان و اعضای هیئت علمی دانشگاه به روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی و در مرحله دوم تعداد ۳۸۴ نفر مطابق فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. در مرحله نخست، مهمترین عوامل شکل دهنده فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی و رفاه اقتصادی استخراج گردید. در مرحله دوم با استفاده از روش دلفی و مراجعه به خبرگان در طی دو دوره، ضرورت هر یک از شاخص‌های استخراج شده بررسی گردید. بطوریکه پس از حذف ۷ شاخص، شاخص‌های باقی مانده با ضریب کندال ۰/۶۴۲ مورد توافق صاحب‌نظران قرار گرفت. در مرحله سوم نیز اعضای گروه کانونی پس از بحث و تبادل نظر با هم، شاخص‌های مورد قضاوت اعضای پانل را به ۲ بعد و ۵ مؤلفه تقسیم بندی کردند. ابزار تحقیق پرسشنامه نهایی شده حاصل از نظرات گروه دلفی در قالب ۲۲ گویه بود.
کلیدواژه‌ها رفاه، سازمان تامین اجتماعی، رفاه اقتصادی، رفاه اجتماعی.	یافته‌ها: یافته‌ها بیانگر آن بود که فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی بر رفاه اقتصادی ($P < 0/05$) شهروندان استان آذربایجان غربی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند.
	نتیجه‌گیری: می‌توان نتیجه گرفت که عملکرد سازمان تامین اجتماعی می‌تواند نقش مؤثری در تحقق سیاست‌های اقتصادی دولت داشته باشد.

استناد: آشینیه، م.، عبدالله پور مقدم، ط. (۱۴۰۴). بررسی فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی و نقش آن بر رفاه اقتصادی ایران از دیدگاه شهروندان تحت پوشش

سازمان تامین اجتماعی در استان آذربایجان غربی. *مطالعات جامعه‌شناختی توسعه پایدار*، ۱(۲)، ۲۰-۱.

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران غرب

Extended Abstract

Purpose

According to the studies conducted in Iran, unfortunately, the gaps and deficiencies that exist in the practical or applied field could not be implemented and realized, and the program that was supposed to keep society away from livelihood and social harms encountered many challenges and obstacles. Therefore, the Social Security Organization is no exception to this rule. Because despite a long history in Iran's welfare measures, the safety umbrella still does not fully cover the society. As indicators such as extreme poverty, absolute poverty, and relative poverty have affected a significant population. Therefore, in this regard, there are few quantitative studies that indicate the improvement of the quality of life and the increase in the level of economic welfare in society, and this research is an attempt to fill the gap that exists theoretically and especially from an applied perspective in the Iranian Social Security Organization. Given the importance of this issue, this article examines the role of the Social Security Organization in economic welfare and establishing economic welfare. Therefore, by examining the role of the Social Security Organization, one can find mechanisms, methods, or techniques that can help improve the performance of implementing the policies of the Social Security Organization. Therefore, with this description, the overall goal of this study is to identify the role of the activities of the Social Security Organization on the economic welfare of Iran.

Method

The present study, in terms of its applied purpose and implementation, is classified as descriptive-correlational research, which was conducted in three stages. In the first stage of the research, indicators and criteria related to the subject were extracted based on books, articles, and existing sources. The data analysis method in this stage was the inductive category system. In the second stage of the research, the Delphi technique was used, in which a purposeful snowball sampling method was used to determine the panel members, so that 12 experts and university faculty members in the fields of development sociology, managers, and consultants with experience in the Social Security Organization were selected. This method was completed in two rounds, and the Kendall agreement index was used to determine the level of consensus among the panel members. Then, by forming a focus group that included 6 experts and university professors, the research questionnaire was finalized to include two dimensions and 5 components. In the third stage, to identify the role of the Social Security Organization on economic welfare, a quantitative research method was used, generally based on the structural equation model with SMSRTPS4 software. The statistical population in this stage of the research included all citizens of West Azerbaijan Province covered by the Social Security Organization insurance. The Cochran formula was used to estimate the sample, and the sample size was determined to be 384 people, and finally 350 clean and filled questionnaires were returned to the researcher. In this stage, the cluster sampling method was used, so that, given the lack of an east and west zone and based on the geographical divisions of the province (north, south and center), the first cluster included the geographical region and the second cluster was the county. In this study, Urmia County was selected in the center of the province, as well as two cities of Mahabad and Bukan from the south of the province, and two cities of Khoy and Salmas from the north of the province. Then, the share of each cluster was calculated in proportion to the size of its own community. Next, the results of the findings collected in this stage were analyzed based on SMARTPLS4 software in the form of a measurement model and a structural model.

Findings

According to the findings collected, in the first round, the panel members identified 22 indicators out of a total of 29 indicators extracted from previous studies as having a high or very high impact on the sociological explanation of the role of the social security organization in economic welfare, meaning that the Delphi group members rejected 7 indicators (indicators coded S2, s4, s15, s16, S18, s22, and s24) in the first round. In the second round, the panel members again expressed their opinion regarding the factors as well as the level of impact and importance of each of the indicators approved in the first round (i.e., 22 indicators). In the second round, the panel members repeated their opinion as in the first round, thus neither deleting nor adding any indicator from the total of 22 indicators remaining in the first round. Therefore, the Delphi technique process in this study was completed in two rounds. The value of the Kendall coordination coefficient for measuring the level of consensus of the experts in the first round was 0.623. And in the second round, the Kendall coefficient of agreement shows the level of agreement and consensus of the experts as 0.642. Since the Kendall coefficient of agreement in the second round (0.642) has increased compared to the first round (0.623), the Delphi process was terminated at this stage and the final approved indicators were prepared and presented.

Conclusion

The present study was conducted with the aim of identifying the role of the Social Security Organization's activities in Iran's economic welfare among the citizens of West Azerbaijan Province. Data analysis was performed using variance-based structural equation modeling using SmartPLS4 software. The results indicated a positive and significant effect of the Social Security Organization's activities on economic welfare. PLS structural equation modeling was conducted in two steps: in the first step, the measurement model was examined through validity, reliability, and confirmatory factor analysis, and in the second step, the structural model was examined for relationships between latent variables and determination of model fit indices. Based on the findings and using convergent and divergent validity and reliability criteria, acceptable and desirable results were obtained, and therefore, in terms of measurement, the research model was confirmed. Also, regarding the structural model of the research, the results indicated that all coefficients related to the paths in the model were greater than 1.96, which indicated the significance of the paths and the suitability of the structural model. Also, the value of 0.405 for GOF indicated a complete fit of the model. Regarding the research hypothesis based on "It seems that the activities of the Social Security Organization predict economic welfare at the level of West Azerbaijan province." The results of the structural equation model regarding this hypothesis showed that the activities of the Social Security Organization have a positive and significant effect on economic welfare at the level of West Azerbaijan province.

مقدمه

سازمان تأمین اجتماعی بعنوان نهاد عمومی غیردولتی و بزرگترین سازمان بیمه گر کشور بیش از نیمی از جمعیت کشور را تحت پوشش خود قرار داده است و با ارائه خدمات در بخش های مختلف بیمه ای و درمانی، نقشی موثر و چشمگیر در تأمین رفاه و آینده خانواده بزرگ تحت پوشش خویش دارد که همین نقش تاثیرگذار، بر اهمیت جایگاه این سازمان در مناسبات اجتماعی، امنیتی، اقتصادی و ... کشور دلالت دارد. رابطه تنگاتنگ این سازمان با رفاه، سلامتی، حال و آینده جمعیت چند میلیونی تحت پوشش، باعث شده تا همواره این سازمان تلاش کند نقش محوری خود در رابطه با رونق تولید، اقتصاد و اشتغال را نیز به خوبی درک نموده و به ایفای تعهداتش بپردازد و علیرغم وجود تحریم ها و فشارهای ظالمانه، خود را موظف به کسب رضایتمندی مخاطبان شریف این سازمان دانسته و به رسالت خود که همانا پاسخگویی مطلوب به نیازهای بیمه ای و درمانی مخاطبان است، عمل نماید (زاهدی اصل، ۱۳۸۹: ۴۲). مهم ترین اهداف اصلی سازمان تامین اجتماعی، همسویی با اهداف کلان نظام اقتصادی کشور است. در واقع، اصول و روش های این سازمان طوری طراحی شده است که این اهداف را سرلوحه راه خویش قرار دهند. از طرفی رونق فعالیت های تولیدی و صنعتی باعث ازدیاد جمعیت تحت پوشش بیمه و تقویت منابع مالی این سازمان می شود. از طرف دیگر، پوشش بیمه ای کارگران به افزایش اطمینان خاطر، ایجاد شدن امنیت روحی و سلامت جسمی و در نهایت ارتقای بهره وری نیروی کار منجر می گردد (پرتال سازمان تأمین اجتماعی).

تا اکنون گام های زیادی برای تعیین شاخص های رفاه در حوزه تامین اجتماعی بر داشته شده است. شاخص های اصلی رفاه آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، تغذیه، مسکن، اشتغال، جمعیت، نیروی انسانی، درآمد و هزینه و شاخص های فرعی گذراندن اوقات فراغت، محیط زیست، امنیت جانی و مالی فرد می شود (هزار جریبی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۶). در حوزه رفاه شاخص دیگری که میزان رفاه افراد با آن سنجیده می شود به دو صورت سنجش ذهنی و عینی است. سنجش عینی استفاده از شاخص ها و نماگرهای بیرونی مانند شاخص های اقتصادی در درآمد سرانه، تعداد افراد زیر خط فقر، ضریب جینی یا شاخص های مانند دسترسی به آب سالم، امکانات شهری، اشتغال و بهداشت و است. شاخص ذهنی با تکیه بر اثر گذاری متغیرهای غیر مالی بر رضایت مندی افراد از گذران و سبک زندگی، اوقات فراغت و در واقع مربوط به شاد کامی افراد در زندگی می باشد. مهمترین تعهدات و خدمات سازمان تأمین اجتماعی در قبال بیمه گزاران شامل: حمایت در برابر حوادث، بیماری ها و بارداری، مستمری بازنشستگی، مستمری از کارافتادگی، مستمری بازماندگان، مقرری بیمه بیکاری غرامت دستمزد ایام بیماری، پرداخت هزینه وسایل کمک پزشکی، کمک هزینه ازدواج و هزینه فوت می باشد (پرتال سازمان تأمین اجتماعی). بدیهی است با توجه به نقش محوری سیستم مذکور در تحقق اهداف سازمانی، ضرورت توجه به این نظام مدیریتی به طور محسوسی احساس می شود. این سازمان با گستره فعالیتی در سراسر کشور، مأموریت اصلی آن پوشش کارگران مزد و حقوق بگیر (به صورت اجباری) و صاحبان حرف و مشاغل آزاد (به صورت اختیاری) است. جمعیت تحت پوشش این سازمان، شامل حدود ۱۵ میلیون نفر بیمه شده و بیش از ۴ میلیون نفر مستمری بگیر است که با در نظر گرفتن افراد خانواده بیمه شدگان، جمعیت تحت پوشش این سازمان برای خدمات درمانی به بیش از ۴۳ میلیون نفر می رسد. دستیابی به این مهم، ضرورت طراحی و برخورداری سازمان تامین اجتماعی را با استانداردهای تعیین شده نظیر سازمان بین المللی کار و سازمان بین المللی تأمین اجتماعی را همگام با توسعه شایستگی ها و مد نظر قرار دادن استراتژی ها و اهداف کلان سازمان مورد توجه قرار می دهد، الزامی می سازد. سیستمی که در فرآیندی منطقی از شاخص های تامین اجتماعی در جهت تحقق استراتژی های کلان نظام اقتصادی کشور استفاده می کند. بنابراین اهمیت و ضرورت نقش فعالیت های سازمان تامین اجتماعی در رفاه اقتصادی ایران به شرح ذیل است:

- افزایش سطح رفاه اقتصادی و اجتماعی و ارتقای کیفیت زندگی در جامعه
- ارزیابی و بررسی برنامه ها، خدمات و سیاست های رفاه اجتماعی
- رونق فعالیت های تولیدی و صنعتی که باعث افزایش افراد تحت پوشش بیمه و تقویت منابع مالی این سازمان گردد
- ارتقای بهره وری نیروی کار
- ایجاد امنیت اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی
- ایجاد زمینه های مناسب برای تحقق رشد و توسعه پایدار

— تامین هزینه‌های سلامت (بهداشت و درمان) با ایجاد انواع مراکز درمانی مستقیم و غیر مستقیم که باعث کاهش نگرانی افراد بیمه شده در حوزه سلامت خانواده هایشان می‌شود (اخوان و همکاران، ۱۳۹۶: ۵).

لذا با توجه به بررسی‌های انجام شده در ایران متأسفانه شکاف‌ها و کمبودهای که در حوزه عملی یا کاربردی وجود دارد نتوانست صورت اجرایی و تحقق‌پذیر به خود بگیرد و برنامه‌ای که قرار بود جامعه را از آسیب‌های معیشتی و اجتماعی دور نگه دارد دچار چالش‌ها و موانع فراوان شد. از این رو، سازمان تامین اجتماعی نیز از این قاعده مستثنی نیست. زیرا با وجود سابقه طولانی در اقدامات رفاهی ایران، هنوز چتر ایمنی به طور کامل جامعه را تحت پوشش قرار نمی‌دهد. چنان که شاخص‌هایی چون فقر شدید، فقر مطلق و فقر نسبی جمعیت قابل توجهی را متأثر کرده است. از همین روی، در این رابطه پژوهش‌های کمی که نشان‌دهنده ارتقای کیفیت زندگی و افزایش سطح رفاه اقتصادی در جامعه باشد، اندک می‌باشد و این تحقیق تلاشی است در جهت پر کردن شکافی که از لحاظ نظری و به ویژه از جهت کاربردی در سازمان تامین اجتماعی ایران وجود دارد. نظر به اهمیت این موضوع، در این نوشتار به بررسی نقش سازمان تامین اجتماعی در رفاه اقتصادی و برقراری رفاه اقتصادی پرداخته شده است. بنابراین، با بررسی نقش سازمان تامین اجتماعی، می‌توان به سازوکارها، روش یا فنونی دست یافت که بواسطه آن‌ها به بهبود عملکرد اجرای خط مشی‌های سازمان تامین اجتماعی یاری دهد، لذا با این توصیف، هدف کلی این مطالعه شناسایی نقش فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی بر رفاه اقتصادی ایران می‌باشد و در این راستا فرضیه زیر مطرح شد: به نظر می‌رسد فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی، رفاه اقتصادی در سطح استان آذربایجان غربی را پیش‌بینی می‌کند.

ادبیات تحقیق و چارچوب نظری

۱- سازمان تامین اجتماعی: در طول تاریخ، رویکردهای متفاوتی به موضوع رفاه، و یا امنیت اجتماعی بوده است. هر چه از عهد باستان به سمت جدید حرکت می‌کنیم، از مفهوم رفاه به عنوان احساس امنیت کاسته و بر مفهوم آسایش و آرامش و بهره‌مندی از لذت‌های زندگی افزوده می‌شود. یعنی مفهوم رفاه و سیاست اجتماعی از برآوردن نیازهای اولیه به تأمین نیازهای ثانویه تعبیر می‌شود یا به تعبیر فراز این مقدمه از تأمین اجتماعی به رفاه اجتماعی گرایش پیدا می‌کنیم. اصطلاح تامین اجتماعی در چارچوب اساسنامه اتحادیه بین‌المللی تامین اجتماعی ISSA به معنای هر طرح یا برنامه‌ای است که به دست قوه مقننه یا هر ترتیب اجباری دیگر که اعضای جامعه را در مقابل بروز حوادث ناشی از اشتغال، بیمارهای ناشی از شغل، بیکاری، حاملگی، بیماری نقص عضو، پیری، بازنشستگی، بازماندگی و مرگ از طریق پرداخت‌های نقدی یا جنسی حمایت می‌کند (اخوان و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۰).

در تعریفی که در کتاب فرهنگ بیمه‌های اجتماعی آمده: ((تأمین اجتماعی، برنامه‌های رفاهی است که به منظور کاهش مخاطرات در زندگی اقتصادی و نیز حفظ حمایت افراد به وجود آمده است. تأمین اجتماعی با پرداخت پول و ارائه خدمات و امدادهای اجتماعی، مردم را در برابر کاهش یا قطع درآمد حاصل از بیکاری، پیری، بیماری، از کار افتادگی و مرگ در جهت تأمین معاش افراد و خانواده و بازماندگان حمایت می‌کند)) (اخوان و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۹).

۲- رفاه: رفاه از جمله مفاهیمی است که در طول سالهای اخیر به صورت جدی مورد علاقه جامعه‌شناسان، اقتصاددانان و عالمان سایر رشته‌های مرتبط با توسعه قرار گرفته است. از دهه ۱۹۸۰ به بعد در تعریف رفاه تغییر و تحول بسیاری پدید آمده است. متون مرتبط با جامعه‌شناسی و اقتصاد نشان می‌دهد، در حال حاضر، که رفاه و بهزیستی — به معنای بهتر زیستن — تنها به اقشار آسیب‌پذیر و یا گروه خاصی از افراد جامعه محدود نمی‌شود، بلکه ابعاد گسترده‌تری پیدا کرده است (بوم و همکاران، ۲۰۱۱: به نقل از هزار جریبی و صفری شالی). فیتز پتریک در کتاب نظریه رفاه شش شاخص را برای تعریف رفاه در سطح خرد مورد تحلیل و نقد قرار می‌دهد این شش شاخص که هریک به جنبه‌هایی از رفاه توجه دارند عبارتند از: ۱ — "خوشبختی و شادکامی"؛ منظور همان رضایت و خرسندی از تحقق آرزوهاست که در وضعیت مرفه بودن ممکن است باعث شادکامی فرد شود. ۲ — "تأمین"؛ بدین معنا که شخص از امنیت درآمد، اشتغال و مسکن بر خوردار باشد. ۳ — "ترجیحات یا اولویت‌ها" یعنی شخصی که ترجیحاتش تحقق یافته است، نسبت به شخصی که آرزوهایش بر آورده نشده است از رفاه بیشتری بر خوردار است. ترجیحات به این تعبیر، تحقق و بر آورده شدن آرزوهاست. اهمیت این تعریف در قابل اندازه‌گیری بودن آن است. ۴ — "نیازها"؛ به معنای برآورده شدن احتیاجات به عنوان مظهر رفاه به سبب دلایل مساوات طلبانه آن، در میان تحلیل گران سیاست اجتماعی مقبولیت دارد. ۵ —

استحقاق^۱؛ این مفهوم بر نقطه ای متعادل بین مشارکت و پاداش دلالت دارد. بر این مبنا شخصی که کمتر از استحقاقش دریافت می کند نسبت به شخصی که به تناسب عملکردش دریافت می کند از رفاه و بهره وری کمتری برخوردار است. ۶ - "مقایسه های نسبی"؛ در عالم واقع سطح رفاه هر فرد کاملاً به سطح رفاه همگانش، یعنی کسی که خود را با آن مقایسه می کند وابسته است. رفاه از این نظر، با این خصلت آدمی که خود را مرتباً با دیگران مقایسه می کند پیوند دارد (هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۹۱: ۹-۱۰).

۳- رفاه اقتصادی: رفاه و اقتصاد یعنی برخوردار بودن از بنیان های اقتصادی سالم و باثبات، که سبب افزایش درآمد سرانه و افزایش سطح کلی رفاه می گردد و یکی از متغیرهای اساسی در توسعه اجتماعی است و نشان می دهد که چگونه یک کشور توانسته تولید ثروت کند و این ثروت چگونه بین شهروندان تقسیم شده است. یک اقتصاد قوی به مشارکت نیروی کار بالا، رقابت تجاری و میزان دسترسی به تجارت و داد و ستد در آن کشور بستگی دارد. یک کشور نه تنها با میزان ثروتی که تولید می کند سنجیده می شود. بلکه مهمتر آن است که تا چه اندازه استاندارد زندگی برای افراد جامعه فراهم کرده است (کریم پور و همکاران، ۱۴۰۰). یکی از ابعاد رفاه اجتماعی، بعد اقتصادی است که شامل بررسی فقر، امنیت، توسعه اقتصادی، اشتغال، مسکن، سیستم پرداخت یارانه ای، اقتصاد غیر انتفاعی، عدالت اقتصادی و غیره می شود. رفاه اقتصادی، در واقع خط مشی هایی است که دولت برای بهبود وضع عمومی و یا وضع قشرهایی از شهروندان اعمال می کند. کاهش مالیات ها، اعطای یارانه و سایر خط مشی های حمایتی مانند کمک های آموزشی و بهداشتی از این نمونه هستند (دادگر، ۱۳۹۲: ۲۱۸). برای سنجش رفاه اقتصادی از شاخص های مختلفی استفاده می شود، تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی یکی از این شاخص هاست که به گونه ای متفاوت از آن برای این منظور استفاده می گردد. به دلایل مختلف از جمله عدم توجه به وضعیت توزیع درآمد و امنیت اقتصادی و اینکه مصرف می تواند نقش مهم تری نسبت به درآمد در ایجاد رفاه داشته باشد (اوزبرگ و شارپ، ۲۰۰۱: ۱).

اوزبرگ و شارپ با یک نگاه سیستمی تلاش کردند تا با در نظر گرفتن متغیرهای که در برگیرنده چهار بعد مصرف، ثروت، توزیع درآمد، امنیت اقتصادی است یک شاخص جامع ارائه دهند به گونه ای که این معیار بتواند تمام ابعاد رفاه اقتصادی افراد را در جامعه تحت پوشش قرار دهند. از آنجا که هدف دولت ها از سیاست گذاری ها و اجرایی برنامه ها اقتصادی، تامین نیازهای جامعه و فراهم کردن حداکثر رفاه برای شهروندان می باشد، این شاخص که در برگیرنده ابعاد چهار گانه است می تواند به اندازه گیری و تحلیل واقعی تر رفاه در اقتصاد جوامع کمک کند این شاخص برای اولین بار توسط اوزبرگ (۱۹۸۵) به کار گرفته شد بعدها توسط خودش و دیگران تکمیل گردید. شاخص ها در مباحث رفاهی در دو ساختار به کار گرفته می شوند؛ استفاده از شاخصهای تکی یا منفرد^۱ و استفاده از شاخص های ترکیبی رفاه^۲. شاخص های تکی رفاه، شاخص هایی هستند که توان سنجش و ارزیابی در بعد خاصی از رفاه را دارند. به طور مثال، درآمد ملی سرانه یک شاخص تکی است که در آن تنها به بعد مصرف در رفاه توجه شده است. در مقابل، شاخص های ترکیبی که تجمیعی از شاخص های تکی هستند رفاه را از ابعاد مختلف اندازه گیری می کنند. شاخص های ترکیبی با مزیت توانایی در خلاصه نمودن مقدار زیادی از اطلاعات در جهت دستیابی به سادگی در درک و فهم عمومی و ارائه تحلیل نهایی امروزه بیشتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است.

شاخص هایی از قبیل شاخص سن، شاخص توسعه انسانی، شاخص^۳ GPI، شاخص^۴ MEW، شاخص^۵ IEWB و^۶ ILS، شاخص^۷ ISH از جمله شاخص های ترکیبی رفاه هستند که امروزه کاربرد بیشتری در پژوهش ها دارند. شارپ^۸ در سال ۱۹۹۹ با توجه به ویژگی های توانمندی شاخص های رفاه به رتبه بندی شاخص های ترکیبی رفاه پرداخت که در آن شاخص IEWB با کسب بالاترین رتبه در مقام اول قرار گرفت. از جمله ویژگی های بارز این شاخص می توان به امکان تحلیل رفاه به صورت جزئی و کلی، پایه نظری قوی و سودمندی برای سیاستگذاران اشاره داشت.

^۱ Single Indices

^۲ Measure of Economic Welfare.

^۳ Genuine Progress Index

^۴ Measure of Economic Welfare

^۵ The Index of labor market well-being

^۶ Fraser Institute Index of Living Standards

^۷ Index of Social Health

^۸ sharp

شاخص IEWB نخستین بار توسط مرکز (CSLS¹) در کانادا توسعه یافت. شکل جدید این شاخص با نام شاخص IEWB (شاخص رفاه بازار نیروی کار) برای محاسبه رفاه بازار نیروی کار بسیاری از کشورها مورد استفاده قرار گرفته است. شاخص IEWB رفاه اقتصادی را تابع تابع جریان متوسط مصرف، ثروت یا انباشت ذخایر تولیدی، نابرابری درآمدی و امنیت اقتصادی در نظر می‌گیرد. برای هر یک از این شاخص‌ها، روش‌های خاص و وزن‌هایی در نظر گرفته شده است. در جمع‌پذیری ابعاد مختلف رفاه این فرض وجود دارد که ترجیحات برای پیامدهای اجتماعی نسبت به اجزایش جدا پذیر بوده و وزن اختصاص یافته به یک بعد از بعد دیگر می‌تواند فرق کند.

الگوی منطقی ابعاد شاخص رفاه اقتصادی آن گونه است که در اندازه‌گیری رفاه هم روند متوسط پیامدها و هم اختلاف پیامدها در رفاه برای افراد در حال و آینده مهم می‌باشد. جامعه متشکل از افرادی است که در یک دنیای نامطمئن زندگی می‌کنند و برآورد هر فردی از رفاه بستگی به سهمی از درآمد ملی که برای آینده پس‌انداز می‌شود، دارد. از آنجا که ترجیحات افراد در تعیین نرخ پس‌انداز فرق دارد دلیلی برای تعیین نرخ پس‌انداز بهینه از طرف افراد وجود ندارد. بنابراین، برای برآورد بهتر رفاه جامعه باید به تحلیل گر اجازه داد تا بین مصرف جاری و انباشت دارایی‌های تولیدی تمایز قایل شود و حتی به افراد اجازه داده شود تا وزن‌های متفاوت خود را به کار برند. از سویی دیگر چون آینده نامطمئن است و بیمه کامل نیز وجود ندارد افراد می‌خواهند در مورد وضعیت اقتصادی آینده خودشان در جامعه مطمئن شوند، با چنین شرایطی رفاه اقتصادی جامعه وابسته به چهار بعد مصرف، ثروت، نابرابری و ناامنی اقتصادی خواهد بود.

- ۱- تابع مطلوبیت فرد یک تابع مطلوبیت ریسک‌گریز است.
- ۲- هر فرد تابع مطلوبیتی دارد که در آن مصرف شخصی از ارث باقی‌مانده برای نسل بعد قابل تفکیک است.
- ۳- جریان درآمدی فرد تحت تاثیر شوک‌های غیر قابل پیش‌بینی قرار دارد.
- ۴- بازار سرمایه و سیاست‌های دولتی همیشه بطور خودکار نرخ پس‌انداز بهینه‌ای را ایجاد نمی‌کند.
- ۵- هر فردی قادر است جریان درآمدی خودش را از توزیع واقعی درآمدش ترسیم کند (اوزبرگ و شارپ: ۱۹۹۸).

پیشینه پژوهش

در خصوص فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی و تأثیر آن بر رفاه اقتصادی ابتدا تحقیقات داخلی و در ادامه، تحقیقات خارجی ارائه شده است. آقابخشی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان برنامه‌های کاهش بیکاری در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و جایگاه مددکاری اجتماعی در تأمین رفاه پرداختند. با هدف شناخت برنامه‌های کنترل و کاهش پدیده اجتماعی بیکاری، در برنامه‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین جایگاه حرفه‌ی مددکاری اجتماعی در تأمین رفاه اجتماعی تدوین شده است. کنترل و کاهش مسائل اجتماعی، نیازمند شناخت همه جانبه آن است. در این رهگذر ارائه هر راهکاری برای رفع مسئله اجتماعی، بایستی مبتنی بر همان شناخت باشد. با این استدلال در مقاله حاضر سعی شده است، نخست به مرور مفاهیم مرتبط با بیکاری در ایران پرداخته شود، تا تصویری روشن از این مسئله اجتماعی به دست آید. روش مطالعه، اسنادی و کتابخانه‌ای و در ارتباط با وضعیت بیکاری و در زمان اجرای برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صورت گرفته است. سپس کوشش شده با مراجعه به این مطالعات و آگاهی از چگونگی تغییرات نرخ بیکاری، به بررسی عملکرد برنامه‌های برون‌رفت از بیکاری در ایران در برنامه سوم، پرداخته شود، تا بتوان با استفاده از نظریه‌های مطرح شده در ارتباط با بیکاری بر کاستی‌های برنامه‌ها و سیاست‌های اجتماعی مبارزه با بیکاری، تمرکز نمود. نتایج حاکی از آن است که برنامه‌های کاهش و رفع بیکاری در ایران به دلیل نبود شناخت کافی از وضعیت و واقعیت کار و بیکاری، چندان توفیقی به دست نیاورده‌اند. فرهنگ و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان اثر تولید و رشد بر فقر اجتماعی در استان‌های ایران (۸۶-۱۳۷۹) پرداختند. فقر در طول تاریخ بشری یکی از پدیده‌های نامطلوب اقتصادی و اجتماعی جوامع مختلف به شمار رفته و هم‌اکنون نیز به عنوان یکی از معضلات بزرگ جامعه جهانی شناخته می‌شود. با استناد بر نظریه رشد به نفع فقیر، این سوال مطرح است که آیا رشد

¹ Center for study of living standards

اقتصادی با افزایش متغیرهای کمی اقتصادی مانند تولید ناخالص داخلی و درآمد سرانه می تواند یکی از عوامل اصلی کاهش فقر باشد. بدین ترتیب، با توجه به نقش کلیدی و مهم رشد بخش های سه گانه (کشاورزی، صنعت و خدمات) بر افزایش رفاه و کاهش فقر، نشان دادن رابطه آن ها هدف عمده و اصلی این مطالعه می باشد. در این راستا، این مطالعه به بررسی وضعیت فقر و رفاه در خانوارها در دوره زمانی ۱۳۸۶-۱۳۷۹ به تفکیک استان های کشور می پردازد. در این مطالعه از متغیرهای آموزش نیروی انسانی و بهداشت به عنوان متغیرهای کنترلی در مدل وارد شده و مدل تصریح شده از طریق روش گشتاورهای تعمیم یافته تخمین زده شده است. نتایج به دست آمده نشان می دهد که هر چند با رشد بخش های مذکور رفاه کل در کشور افزایش پیدا کرده است، اما این رشد همراه با افزایش نابرابری در بین خانوارها در بیشتر استان های کشور بوده، از طرف دیگر به طور متوسط رشد بخش خدمات نسبت به دو بخش دیگر بیشتر می باشد. هم چنین تاثیر آموزش نیروی انسانی و بهداشت در افزایش رفاه و کاهش فقر بیشتر بوده است.

رضائی فرخ (۱۳۹۰) به تحقیقی تحت عنوان تأمین اجتماعی اهرم تحقق عدالت پرداخت. طرح مفهوم تأمین اجتماعی و عدالت و بررسی روند تکاملی نظریه ها و بنیان های فکری- فلسفی حاکم، به ارائه مفهوم جامعی از عدالت نائل آیم و در راه دستیابی به این هدف با توسل به شناخت ابعاد، شاخص ها، مسائل و موضوع های مرتبط، این مفهوم را تا حد امکان روشن و شفاف کنیم. در ادامه این مقاله سعی می شود به این سؤال کلی پاسخ داده شود که جهت کلی روند تحقق و بسط عدالت از طریق سازوکارهای تأمین اجتماعی چیست؟ نتایج این پژوهش بیانگر آن است که تأمین اجتماعی از چهار سازوکار، اقتصادی- اجتماعی- سیاسی- فرهنگی قادر خواهد بود عدالت را در جامعه برقرار کند. به طوری که تأمین اجتماعی قادر خواهد بود ضمن تأثیرگذاری بر ابعاد مختلف (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی) سازوکارهایی را به وجود آورد تا بتواند ضمن انجام فعالیت خود عدالت را نیز در جامعه گسترش دهد.

شریف زادگان (۱۳۸۶) به تحقیقی تحت عنوان راهبردهای توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی پرداخته است. در این مقاله به تفاسیر بعضی از متفکران مدرن کلاسیک در قرن بیستم در رابطه با عدالت اجتماعی پرداخته است. در این رابطه اندیشه های هابز و کانت به عنوان دو نظریه مهم مدرن کلاسیک مورد بررسی قرار می گیرد، سپس اندیشه رالز در مورد عدالت و مخالفان او همانند هایک بررسی می گردد. روش این مطالعه از نوع کتابخانه ای بوده و در آن تلاش می شود با مرور منابع عمده و تحلیل نظرات، جمع بندی روشنی از راهبردهای ارائه شده و متناسب با جامعه ایران ارائه شود. یافته ها نشان داد نظرات رالز به عنوان نظرات جامعی می تواند عدالت را به طور همه جانبه توضیح دهد، لذا با توجه به مباحث مرتبط با دولت رفاه و دیدگاه های اصلاحی آن و نهایتاً رویکردهای اقتصادی رشد و باز توزیع درآمد سه راهبرد "تقدم رشد نسبت با باز توزیع درآمد"، راهبرد "تقدم باز توزیع در آمد نسبت به رشد" و راهبرد "رشد توأم با باز توزیع در آمد" مورد بررسی و بازبینی قرار گرفته اند. نتایج راهبرد رشد توأم با توزیع درآمد برای حل مسایل رشد و عدالت اجتماعی بهتر می تواند رشد و عدالت را به همراه داشته باشد. سه عامل عدالت راولزی، جامعه رفاهی و جامعه ریسکی و راهبرد رشد توأم با باز توزیع درآمد در یک راستا می توانند راهبرد رشد توأم با باز توزیع درآمد را توضیح دهند.

بختیاری و همکاران (۱۳۹۱) شاخص ترکیبی رفاه اقتصادی توسط اوزبرگ را برای تعدادی از کشورهای در حال توسعه؛ الجزایر، مصر، ایران، اردن، اندونزی، ترکیه، تونس، سوریه، مالزی، بنگلادش، مراکش و پاکستان در دوره زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۷ مورد محاسبه و مقایسه قرار دادند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می دهد بطور متوسط مراکش بیشترین مقدار و بنگلادش کمترین میزان این شاخص را دارا بوده در حالی که حداکثر رشد در شاخص را ترکیه و حداقل را نیز با رشد منفی بنگلادش به خود اختصاص داده است. ایران نیز از چنان جایگاه مطلوبی برخوردار نبوده و در بین کشورهای مورد مطالعه در رتبه هشتم قرار دارد.

آدامز^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی آثار توزیعی نظام اصلاح شده ی پرداخت یارانه ی مواد غذایی در کشور مصر پرداخته است. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که در کشور مصر، بیشترین مقدار یارانه به کالاهایی اختصاص می یابد که اقشار فقیر و ثروتمند جامعه کم و بیش به یک میزان از آن ها بهره می برند. بنابراین بهترین راه هدفمندسازی یارانه در این کشور، کاهش تدریجی یارانه ی کالاهای مشمول و حذف تدریجی کالاهای از سبد حمایتی دولت می باشد.

¹ Adams

بکر و همکاران^۱ (۲۰۱۵) برای پژوهش تأثیر تحولات کمیت و کیفیت زندگی بر نابرابری رفاهی، در سطح بین‌المللی و در دوره‌ی ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰، نابرابری درآمدی را معیاری برای نابرابری رفاهی در نظر گرفتند. آنان دریافتند که بهبود امید به زندگی در دوره‌ی مذکور، عامل مهمی در بهبود رفاه در سرتاسر جهان بوده است. به عبارت دیگر، در دوره‌ی بعد از جنگ جهانی دوم، بهداشت و سلامت به طرز چشمگیری نابرابری رفاهی را در میان کشورها کاهش داده است. در مجموع با توجه به بررسی‌ها می‌توان گفت که بهبود وضع بهداشت باعث افزایش رشد اقتصادی و بهبود وضع معیشتی روستاییان و کاهش شکاف‌های درآمدی و رفاهی شده است.

سان^۲ (۲۰۱۳) در مطالعه‌ی خود با عنوان آیا نظام مالی کشور تایلند به نفع فقرا است؟ با نگاهی به اجزای درآمد و مخارج، یارانه‌ها و مالیات‌های غیرمستقیم را از دیدگاه رفاه اجتماعی ارزیابی نموده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که یارانه‌ی اقلام خوراکی، سوخت و اقلام دارویی بیشتر، افراد فقیر و دهک‌های پائین درآمدی را منتفع می‌سازد. در حالی که دولت می‌بایست در پرداخت یارانه به آب و برق، آموزش و پرورش و حمل و نقل و ارتباطات، هدف مندرج عمل نماید.

یامامورا^۳ (۲۰۱۲) نشان داده است که بازتوزیع درآمد رفاه فقرا را افزایش و رفاه ثروتمندان را کاهش می‌دهد. نابرابری توزیع درآمد ممکن است به کاهش اعتماد بین افراد جامعه منجر شود. سرمایه اجتماعی که به عنوان اعتماد یا مشارکت در اجتماع شناخته می‌شود، نقش مهم و موثری در افزایش رفاه جامعه دارد. بنابراین به نظر می‌رسد بازتوزیع درآمد می‌تواند با ایجاد سرمایه اجتماعی منجر به افزایش رفاه شود. اما علیت در جهت عکس، مبنی بر این که سرمایه اجتماعی بر بازتوزیع درآمد اثرگذار است تاکنون آزمون نشده است.

اسبرگ و شارپ^۴ (۲۰۰۳) شاخص IEWB را برای مقایسه رفاه دو کشور آمریکا و کانادا در سال ۲۰۰۱ مورد استفاده قرار دادند. آنها برای محاسبه شاخص رفاه کل از سه جدول وزنی استفاده کردند نتایج آنها نشان می‌دهد که پایداری ذخایر به ویژه ذخایر طبیعی، نابرابری و امنیت اقتصادی از اجزای مهم رفاه اقتصادی در این دو کشور بوده اند. کانادا سطح کمتری از مصرف سرانه (۶۹/۲ درصد) و ذخایر ثروت (۹۲/۱ درصد) را نسبت به آمریکا تجربه کرده است. در صورتی که در سطوح بالاتری از برابری (۱۴/۳۸ درصد) و امنیت اقتصادی (۱۵۰/۲ درصد) را به خود اختصاص داده است. ضمن آنکه آزمون وزن دهی یکسان ابعاد را نشان می‌دهد که رفاه اقتصادی کشور کانادا به اندازه (۱۳/۸ درصد) بالاتر از رفاه اقتصادی کشور کانادا بوده است.

گلنسن^۴، مخارج تامین اجتماعی و رشد اقتصادی را در یک دوره در چهل کشور مقایسه و در بیست کشور توسعه یافته، مخارج تامین اجتماعی را مهم‌ترین متغیر و حتی بیشتر از نرخ رشد کار و سرمایه با رشد ستاده مرتبط دانسته اند. در ده کشور در حال توسعه، ساختار سرمایه مهم‌ترین متغیر توضیح دهنده و با نرخ رشد سالانه تامین اجتماعی، به طور موثری مرتبط بوده است. در کشورهای توسعه نیافته مخارج تامین اجتماعی در مورد ستاده و نرخ رشد، توضیح سازگار و متناسبی را نشان نمی‌دهد؛ زیرا عامل کار و سرمایه با رشد اقتصادی از ارتباط مستحکمی بر خوردار نبوده اند (گلنسن، ۱۹۶۸).

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر، بلحاظ هدف کاربردی و از حیث اجرا در دسته تحقیقات توصیفی-همبستگی قرار دارد که در سه مرحله انجام شده است. در مرحله اول تحقیق، شاخص‌ها و معیارهای مرتبط با موضوع بر اساس کتب و مقالات و منابع موجود استخراج شده است. روش تحلیل داده‌ها در این مرحله استفاده از نظام مقوله استقرائی بود. در مرحله دوم تحقیق از تکنیک دلفی استفاده شده است که در این مرحله از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی برای تعیین اعضای پانل استفاده شده است بدین ترتیب که تعداد ۱۲ نفر از خبرگان و اعضای هیئت علمی دانشگاه در رشته‌های جامعه‌شناسی توسعه، مدیران و مشاوران با سابقه سازمان تأمین اجتماعی انتخاب شدند و این روش در دو دور خاتمه یافت و از شاخص توافق کندانال برای تعیین میزان اتفاق نظر میان اعضای

¹ Becker, Gary S. Thomas, J.P & Rodrigo

² Son

³ Yamamura

⁴ Galenson

پانل بهره گرفته شد. سپس با تشکیل گروه کانونی که شامل ۶ نفر از خبرگان و اساتید دانشگاهی بودند پرسشنامه تحقیق شامل دو بعد و ۵ مؤلفه نهایی شد.

در مرحله سوم، جهت شناسایی نقش سازمان تامین اجتماعی بر رفاه اقتصادی، از روش تحقیق کمی و به طور کلی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری با نرم افزار SMSRTPLS4 استفاده شد. جامعه آماری در این مرحله از تحقیق شامل کلیه شهروندان استان آذربایجان غربی تحت پوشش بیمه سازمان تامین اجتماعی بود که جهت برآورد نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و حجم نمونه برابر با ۳۸۴ نفر تعیین شد که در نهایت ۳۵۰ پرسشنامه خالص و پرشده به محقق عودت داده شد. در این مرحله از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده شد بدین ترتیب که، با توجه به نبود پهنه شرق و غرب و بر اساس تقسیمات جغرافیایی استان (شمال، جنوب و مرکز) خوشه اول شامل منطقه جغرافیایی و خوشه دوم، شهرستان انتخاب شد. در این مطالعه در مرکز استان، شهرستان ارومیه، و همچنین از جنوب استان دو شهر مهاباد و بوکان و از شمال استان، دو شهر خوی و سلماس انتخاب شد. سپس سهم هر خوشه متناسب با حجم جامعه مربوط به خودش محاسبه شد. در ادامه نتایج یافته های گردآوری شده در این مرحله بر اساس نرم افزار SMARTPLS4 در قالب مدل اندازه گیری و مدل ساختاری مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در این مرحله تعداد ۲۹ شاخص توسط محقق از کتب، مقالات و پژوهش های متعدد داخلی و خارجی استخراج گردید که شامل: میزان آگاهی از فعالیت های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی، رضایت خاطر از روند تحولات در سازمان تامین اجتماعی، میزان آگاهی از فعالیت های اجتماعی سازمان تامین اجتماعی، رضایت از سیاست گذاری سازمان تامین اجتماعی، میزان رضایت از خدمات و عملکرد پیمانی سازمان تامین اجتماعی، رضایت از دسترسی به خدمات بهداشتی درمانی، میزان اعتماد به فعالیت های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی، میزان رعایت قوانین و مقررات توسط سازمان تامین اجتماعی، تأمین نیازهای اساسی افراد بیمار، میزان رضایت از خدمات درمانی، پزشکی و دارو مراکز سازمان تامین اجتماعی، رضایت از خدمات بهداشتی و درمانی، مفتخر به تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی، تأمین نیازهای اساسی افراد سالخورده، میزان همکاری بین سازمان تامین اجتماعی و بخش های مختلف دولتی و غیردولتی، وجود مکان مناسبی برای کارآفرینان جهت شروع یک تجارت، اعتماد به حکومت ملی، میزان درآمد برای گذراندن زندگی، اعتماد به نهادهای مالی، ضایع شدن حق شما در مقایسه با دیگران، عادلانه بودن تخصیص بودجه و امکانات مربوط به امور بهداشتی، میزان رضایت از سطح اقتصادی زندگی، تأمین نیازهای اساسی افراد بیکار، میزان امید به تثبیت قیمت ها در آینده، ایران مکان مناسبی برای اقلیت های قومی، افزایش فاصله طبقاتی، میزان رضایت از وضع منزل مسکونی خود، تمایل به یافتن شغل در صورت از دست دادن شغل فعلی، میزان نگرانی از دست دادن شغل و میزان تناسب بین وضع مالی افراد با تحصیلات و حرفه بود.

سپس نظرات کارشناسان و متخصصان سازمان تامین اجتماعی در خصوص شاخص های تحقیق به کمک معیار لیکرت ارزش گذاری و با استفاده از ضریب توافق کندال شاخص های مورد نظر تأیید و رد شد. اگر این ضریب بین ۰/۵ تا یک باشد شاخص ها از تطبیق قابل قبول و اگر بین صفر تا ۰/۴۹ باشد شاخص ها از تطبیق قابل قبولی برای تدوین گویه های پرسشنامه برخوردار نخواهند بود.

با توجه به یافته های گردآوری شده، در دور اول اعضای پانل تعداد ۲۲ شاخص را از مجموع ۲۹ شاخص که از مطالعات پیشین استخراج شده بودند، دارای تأثیر زیاد و خیلی زیاد بر تبیین جامعه شناختی نقش سازمان تامین اجتماعی در رفاه اقتصادی تشخیص دادند یعنی اعضای گروه دلفی در دور اول ۷ شاخص (شاخص های با کد S2، S4، S15، S16، S18، S22 و S24) را رد کردند. در دور دوم، اعضای پانل مجدداً نظر خود را در خصوص عوامل و نیز میزان تأثیر و اهمیت هر یک از شاخص های تأیید شده در دور اول (یعنی ۲۲ شاخص) اعلام کردند. در دور دوم اعضای پانل نظر خود را نیز همانند دور اول تکرار نموده بدین ترتیب نه شاخصی را از مجموع ۲۲ شاخص باقیمانده در دور اول، حذف کردند و نه شاخصی را اضافه نمودند. لذا فرایند تکنیک دلفی در این پژوهش، در دو دور به سرانجام رسید. مقدار ضریب هماهنگی کندال برای سنجش میزان اتفاق نظر خبرگان در دور اول ۰/۶۲۳ بدست آمد. و در دور دوم ضریب هماهنگی کندال میزان توافق و اجماع خبرگان را برابر با ۰/۶۴۲ نشان می دهد. از آنجا که ضریب

توافقی کندال در دور دوم (۰/۶۴۲) نسبت به دور اول (۰/۶۲۳) افزایش پیدا کرده است لذا در این مرحله فرایند دلفی را خاتمه داده و در نهایت شاخص‌های تأیید شده نهایی به شرح جدول زیر تهیه و ارائه گردید:

جدول ۱: شاخص‌های تأیید شده نهایی با تکنیک دلفی

ردیف	شاخص
۱	میزان آگاهی از فعالیت‌های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی
۲	میزان آگاهی از فعالیت‌های اجتماعی سازمان تامین اجتماعی
۳	میزان رضایت از خدمات و عملکرد پیمانی سازمان تامین اجتماعی
۴	رضایت از دسترسی به خدمات بهداشتی درمانی
۵	میزان اعتماد به فعالیت‌های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی
۶	میزان رعایت قوانین و مقررات توسط سازمان تامین اجتماعی
۷	تامین نیازهای اساسی افراد بیمار
۸	میزان رضایت از خدمات درمانی، پزشکی و دارو مراکز سازمان تامین اجتماعی
۹	رضایت از خدمات بهداشتی و درمانی
۱۰	مقتخر به تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی
۱۱	تامین نیازهای اساسی افراد سالخورده
۱۲	میزان همکاری بین سازمان تامین اجتماعی و بخش‌های مختلف دولتی و غیردولتی
۱۳	میزان درآمد برای گذراندن زندگی
۱۴	ضایع شدن حق شما در مقایسه با دیگران
۱۵	عادلانه بودن تخصیص بودجه و امکانات مربوط به امور بهداشتی
۱۶	میزان رضایت از سطح اقتصادی زندگی
۱۷	میزان امید به تثبیت قیمت‌ها در آینده
۱۸	افزایش فاصله طبقاتی
۱۹	میزان رضایت از وضع منزل مسکونی خود
۲۰	تمایل به یافتن شغل در صورت از دست دادن شغل فعلی
۲۱	میزان نگرانی از دست دادن شغل
۲۲	میزان تناسب بین وضع مالی افراد با تحصیلات و حرفه

در ادامه با تشکیل گروه کانونی، ۶ نفر از خبرگان و اساتید دانشگاهی صاحب‌نظر در این حوزه، بحث و تبادل نظر و بررسی شاخص‌های حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای و پیشنهادی محقق در این جلسه منجر به شکل‌گیری پرسشنامه جامع تبیین جامعه‌شناختی نقش سازمان تامین اجتماعی در رفاه اقتصادی شد که این پرسشنامه شامل همان شاخص‌هایی است که مورد داوری گروه پانل قرار گرفت، این گروه پس از بحث و تبادل نظر با هم، شاخص‌های مورد قضاوت اعضای پانل را به ۲ بُعد و ۵ مؤلفه تقسیم بندی کردند که نتایج آن در جدول ۶ عنوان شده است. ابعاد پرسشنامه شامل: (۱) بعد فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی (دارای دو مؤلفه: فعالیت و خدمات درمانی؛ ۲) بعد رفاه اقتصادی (دارای سه مؤلفه: اشتغال، امید به زندگی و رشد اقتصادی) و در کل ۲۲ گویه می‌باشد.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در خصوص پرسشنامه فعالیت‌های سازمان تامین اجتماعی حاکی از آن بود که با توجه به دو ملاک KMO (برابر با ۰/۸۸۶) و سطح معنی‌داری آزمون بارتلت ($p < ۰/۰۰۱$) می‌توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل توجیه خواهد بود. همچنین مقادیر اشتراک استخراجی تمامی گویه‌ها بالاتر از مقدار ۰/۵ قرار داشته که تأییدی بر مناسب بودن داده‌ها و تحلیل عاملی می‌باشد. جدول زیر نتایج عامل‌های باقیمانده در تحلیل را ارائه داده است.

جدول ۲: مقادیر ارزش ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی زیرمؤلفه های پرسشنامه فعالیت های سازمان تامین اجتماعی

گویه	مقادیر ویژه			مجموع مجزورات بعد از چرخش واریماکس		
	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۶/۸۴۴	۵۷/۰۳۴	۵۷/۰۳۴	۴/۶۵۵	۳۸/۷۹۴	۳۸/۷۹۴
۲	۱/۵۶۱	۱۳/۰۰۸	۷۰/۰۴۲	۳/۷۵۰	۳۱/۲۴۷	۷۰/۰۴۲
۳	۰/۹۰۶	۷/۵۴۹	۷۷/۵۹۱	-	-	-
۴	۰/۶۹۵	۵/۷۹۰	۸۳/۳۸۱	-	-	-
۵	۰/۵۱۰	۴/۲۴۹	۸۷/۶۳۰	-	-	-
۶	۰/۴۶۲	۳/۸۴۹	۹۱/۴۸۰	-	-	-
۷	۰/۴۰۲	۳/۳۴۸	۹۴/۸۲۸	-	-	-
۸	۰/۱۷۶	۱/۴۶۶	۹۶/۲۹۴	-	-	-
۹	۰/۱۵۷	۱/۳۰۶	۹۷/۶۰۰	-	-	-
۱۰	۰/۱۲۰	۰/۹۹۷	۹۹/۵۹۷	-	-	-
۱۱	۰/۱۰۸	۰/۸۹۸	۹۹/۴۹۵	-	-	-
۱۲	۰/۰۶۱	۰/۵۰۵	۱۰۰	-	-	-

چنانکه در جدول شماره ۲ مشاهده می شود، ارزش های ویژه دوگویه بزرگتر از یک است، و درصد پوشش واریانس مشترک بین گویه ها برای این دو مؤلفه بر روی هم ۷۰/۰۴۲ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می کند. به عبارت دیگر، از مجموعه گویه ها ، دو مؤلفه استخراج شده، به مقدار ۷۰ درصد کل واریانس توضیح داده می شود. پس از انجام تحلیل عاملی و اجرای شیوه چرخش واریماکس برای ساده سازی مؤلفه ها، مشخص شد که بهترین راه حل عاملی، دارای دو مؤلفه است. نتایج ساختار عاملی چرخش واریماکس در جدول ۷ نشان داده شده است. مقادیر چرخش یافته بر اثر ۲۵ تکرار حاصل شده و پس از این تعداد تکرار، در چرخش واریماکس همگرایی حاصل شده است. نتایج ساختار عاملی چرخش واریماکس نشان داد که هیچ گویه ای از تحلیل کنار گذاشته نشده است.

جدول ۳: ماتریس ساختار چرخش یافته مجموعه ۱۲ گویه ای پرسشنامه فعالیت های سازمان تامین اجتماعی

گویه ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم
۱. میزان آگاهی از فعالیت های اجتماعی سازمان تامین اجتماعی	۰/۸۸۴	
۲. میزان آگاهی از فعالیت های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی	۰/۸۵۱	
۳. میزان رضایت از خدمات و عملکرد پیمانی سازمان تامین اجتماعی	۰/۸۳۳	
۴. میزان رعایت قوانین و مقررات توسط سازمان تامین اجتماعی	۰/۸۲۹	
۵. میزان اعتماد به فعالیت های اقتصادی سازمان تامین اجتماعی	۰/۸۰۶	
۶. مفتخر به تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی	۰/۷۸۴	
۷. عادلانه بودن تخصیص بودجه و امکانات مربوط به امور بهداشتی		۰/۸۶۷
۸. میزان رضایت از خدمات درمانی، پزشکی و دارو مراکز سازمان تامین اجتماعی		۰/۸۶۵
۹. رضایت از خدمات بهداشتی و درمانی		۰/۸۵۵
۱۰. میزان همکاری بین سازمان تامین اجتماعی و بخش های مختلف دولتی و غیردولتی		۰/۷۳۰
۱۱. رضایت از دسترسی به خدمات بهداشتی درمانی		۰/۵۱۸
۱۲. تامین نیازهای اساسی افراد بیمار		۰/۴۲۲

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در خصوص پرسشنامه رفاه اقتصادی حاکی از آن بود که با توجه به دو ملاک KMO (برابر با ۰/۷۷۵) و سطح معنی داری آزمون بارتلت ($p < ۰/۰۰۱$) می توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه، قابل توجیه خواهد بود. همچنین مقادیر اشتراک استخراجی تمامی گویه ها بالاتر از مقدار ۰/۵ قرار داشته که تأییدی بر مناسب بودن داده ها و تحلیل عاملی می باشد.

جدول ۴: مقادیر ارزش ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی زیرمؤلفه‌های پرسشنامه رفاه اقتصادی

گویه	مقادیر ویژه			مجموع مجزورات بعد از چرخش واریماکس		
	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۴/۱۴۳	۴۱/۴۲۹	۴۱/۴۲۹	۳/۲۰۳	۳۲/۰۳۰	۳۲/۰۳۰
۲	۱/۹۱۸	۱۹/۱۷۹	۶۰/۶۰۸	۲/۵۷۷	۲۵/۷۷۲	۵۷/۸۰۱
۳	۱/۶۶۵	۱۶/۵۵۴	۷۷/۱۶۲	۱/۹۳۶	۱۹/۳۶۰	۷۷/۱۶۲
۴	۰/۶۱۹	۶/۱۹۳	۸۳/۳۵۴	-	-	-
۵	۰/۵۲۹	۵/۲۹۱	۸۸/۶۴۶	-	-	-
۶	۰/۴۴۸	۴/۴۸۱	۹۳/۱۲۷	-	-	-
۷	۰/۲۶۲	۲/۶۱۶	۹۵/۷۴۳	-	-	-
۸	۰/۲۳۴	۲/۳۳۶	۹۸/۰۷۹	-	-	-
۹	۰/۱۴۵	۱/۴۵۵	۹۹/۵۳۳	-	-	-
۱۰	۰/۰۴۷	۰/۴۶۷	۱۰۰	-	-	-
۱۳	۰/۰۵۷	۰/۴۳۷	۱۰۰	-	-	-

چنانکه در جدول بالا مشاهده می‌گردد، ارزش‌های ویژه ۳ گویه بزرگتر از یک است، و درصد پوشش واریانس مشترک بین گویه‌ها برای این سه مؤلفه بر روی هم ۷۷/۱۶ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، چنانچه از مجموعه گویه‌ها بر پایه مطالب بالا، سه مؤلفه استخراج شود، به اندازه ۷۷ درصد کل واریانس تبیین می‌شود. پس از انجام تحلیل عاملی و اجرای شیوه چرخش واریماکس برای ساده سازی مؤلفه‌ها، مشخص شد که بهترین راه حل عاملی، دارای سه مؤلفه است. نتایج ساختار عاملی چرخش واریماکس در جدول ۹ نشان داده شده است. مقادیر چرخش یافته بر اثر ۲۵ تکرار حاصل شده و پس از این تعداد تکرار، در چرخش واریماکس همگرایی حاصل شده است. نتایج ساختار عاملی چرخش واریماکس نشان داد که هیچ گویه ای از تحلیل کنار گذاشته نشده است.

جدول ۵: ماتریس ساختار چرخش یافته مجموعه ۱۰ گویه‌ای پرسشنامه رفاه اقتصادی

گویه‌ها	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم
۱. میزان درآمد برای گذراندن زندگی	۰/۹۳۷		
۲. تأمین نیازهای اساسی افراد سالخورده	۰/۹۱۶		
۳. ضایع شدن حق شما در مقایسه با دیگران	۰/۸۳۶		
۴. تأمین نیازهای اساسی افراد بیکار	۰/۸۰۲		
۵. تمایل به یافتن شغل در صورت از دست دادن شغل فعلی		۰/۹۲۳	
۶. میزان تناسب بین وضع مالی افراد با تحصیلات و حرفه		۰/۸۹۵	
۷. میزان نگرانی از دست دادن شغل		۰/۸۹۲	
۸. میزان رضایت از سطح اقتصادی زندگی			۰/۸۱۵
۹. افزایش فاصله طبقاتی			۰/۷۸۱
۱۰. میزان رضایت از وضع منزل مسکونی خود			۰/۷۵۷

در مرحله بعدی، یافته‌های حاصله از نظرات شهروندان در خصوص پرسشنامه تحقیق مورد واکاوی و تفحص قرار گرفته است. در این بخش از مطالعه، ابتدا به ارزیابی مدل اندازه گیری پرداخته و در ادامه آزمون ساختاری مدل مورد بررسی قرار گرفته است.

ارزیابی مدل اندازه گیری

به منظور بررسی پایایی مدل سنجش از روایی همگرا^۱ و روایی افتراقی^۲ به روشهای تحلیل عاملی تاییدی و میانگین واریانس استخراج شده (AVE)^۳ استفاده شده است. با توجه به معیار فرنل و لارکر (۱۹۸۱) بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۵ از اعتبار مناسبی برخوردارند. همچنین میانگین واریانس استخراج شده در بین سازه‌ها نیز باید بزرگتر مساوی از ۰/۵ باشد (چن، ۱۹۹۸)

جدول ۶: بارهای عاملی متغیرهای تحقیق

سازه‌ها	سوال	نماد اختصاری	بارعاملی	آماره‌ی تی	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE
فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی	۱	S1	۰/۷۱۰	۱۹/۶۳	۰/۹۳۶	۰/۹۴۵	۰/۶۰۹
	۲	S3	۰/۷۹۴	۲۶/۰۹			
	۳	S5	۰/۶۹۴	۱۶/۰۶			
	۴	S6	۰/۶۷۰	۱۴/۲۵			
	۵	S7	۰/۷۸۳	۲۴/۶۶			
	۶	S8	۰/۷۹۲	۲۴/۷۲			
	۷	S9	۰/۳۵۶	حذف گویه			
	۸	S10	۰/۸۰۶	۳۷/۰۵			
	۹	S11	۰/۸۱۰	۳۵/۱۵			
	۱۰	S12	۰/۸۱۲	۳۲/۰۱			
	۱۱	S14	۰/۸۵۲	۳۸/۶۴			
	۱۲	S20	۰/۸۳۹	۳۶/۸۳			
رفاه اقتصادی	۱۳	S13	۰/۳۰۵	حذف گویه	۰/۸۹۵	۰/۹۱۷	۰/۵۸۳
	۱۴	S17	۰/۷۰۸	۱۹/۸۱			
	۱۵	S19	۰/۶۴۴	۱۱/۸۸			
	۱۶	S21	۰/۵۸۷	۱۲/۶۰			
	۱۷	S23	۰/۷۷۴	۱۹/۵۲			
	۱۸	S25	۰/۸۵۷	۴۵/۹۲			
	۱۹	S26	۰/۸۳۶	۳۶/۸۴			
	۲۰	S27	۰/۸۴۲	۳۷/۲۷			
	۲۱	S28	۰/۸۱۶	۳۴/۵۵			
	۲۲	S29	۰/۴۵۸	حذف گویه			

مطابق جدول فوق ملاحظه شد که تمامی بارهای عاملی (به جز گویه‌های S9، S13 و S29) حداقل در سطح ۰/۵ هستند. لذا روایی همگرایی داده‌ها مورد تأیید است. همچنین، مقادیر آماره‌ی تی بیشتر یا مساوی ۱/۹۶ نیز حاکی از آن است که آن گویه در سطح اطمینان ۹۵ درصد، برای سازه موردنظر مناسب است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده شد میزان AVE همه‌ی متغیرها از ۰/۵ بیشتر و در حد مطلوبی می باشد. پس روایی همگرایی سازه‌ها در این بخش نیز پذیرش می گردد. همچنین، پایایی ترکیبی و ضریب آلفای کرونباخ حاصل شده برای کلیه سازه‌ها گویای آنست که سازگاری درونی مدل‌های سنجش سازه‌ها در حد مطلوبی است. جهت بررسی روایی واگرا، روش فرنل و لارکر (۱۹۸۱) استفاده شد. در جدول زیر آزمون میانگین واریانس بین سازه‌ها (بررسی روایی افتراقی) ارائه شده است. مقادیر قطری، جذر مقادیر AVE هستند.

جدول ۷: میانگین واریانس بین سازه‌ها (بررسی روایی افتراقی)

سازه‌ها	۱	۲
فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی	۰/۷۸۰	
رفاه اقتصادی	۰/۵۲۵	۰/۷۶۴

1 Convergent Validity

2 Discriminant Validity

3 Average Variance Extracted (AVE)

جذر میانگین واریانس استخراج شده برای تمامی سازه‌ها، بیشتر از همبستگی با سایر سازه‌ها است، به بیانی دیگر معیار فرنل و لارکر (۱۹۸۱) در تمامی سازه‌ها رعایت گردیده است؛ لذا روایی و اگرایی سازه‌ها مورد تأیید است.

ارزیابی مدل ساختاری

در این قسمت به بررسی مدل ساختاری پرداخته و مدل کلی تحقیق مورد برازش قرار می‌گیرد. برای این منظور، معنی‌داری و ضرایب مسیر مدل تحقیق با استفاده از روش بوت استرپ و آماره آزمون تی استیودنت مورد ارزیابی قرار گرفت. ضریب تعیین نسبت به ضریب همبستگی معیار گویاتری به شمار می‌رود و مهم‌ترین معیاری است که با آن می‌توان رابطه بین دو متغیر را توصیف کرد. این ضریب بیان‌کننده درصد تغییرات تابع به‌وسیله متغیر مستقل است. در نهایت قابلیت پیش‌بینی مدل نیز با استفاده از آزمون ناپارامتری استون گیسر مورد ارزیابی قرار گرفته است. در آزمون استون گیسر دو مقدار (مقادیر Q^2) ارائه می‌شود: $CV.Redundancy$ و $CV.Community$ مقدار $CV.Redundancy$ به ارزیابی مدل ساختاری و مقدار $CV.Community$ به ارزیابی مدل سنجش می‌پردازد (تننهاوس، ۲۰۰۵). Q^2 مثبت و بزرگ، نشان از قابلیت بالای پیش‌بینی مدل دارد. مقادیر Q^2 ، ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان دهنده توانایی ضعیف، متوسط و قوی یک سازه برون‌زا در پیش‌بینی یک متغیر برون‌زا است (وونگ، ۲۰۱۳). مقادیر Q^2 منفی نشان دهنده تخمین بسیار ضعیف متغیر پنهان است. ضرایب تعیین و مقادیر Q^2 ، ضرایب مسیر و مقادیر آماره تی مدل تحقیق به ترتیب در جدول ۱۲ و نگاره‌های ۱ و ۲ نشان داده شده است.

جدول ۸: ضرایب تعیین مدل تحقیق

سازه‌ها	ضریب تعیین (R^2)	$CV.Red$	$CV.Com$
رفاه اقتصادی	۰/۲۷۵	۰/۱۵۳	۰/۴۵۸
فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی	-	-	۰/۵۳۴

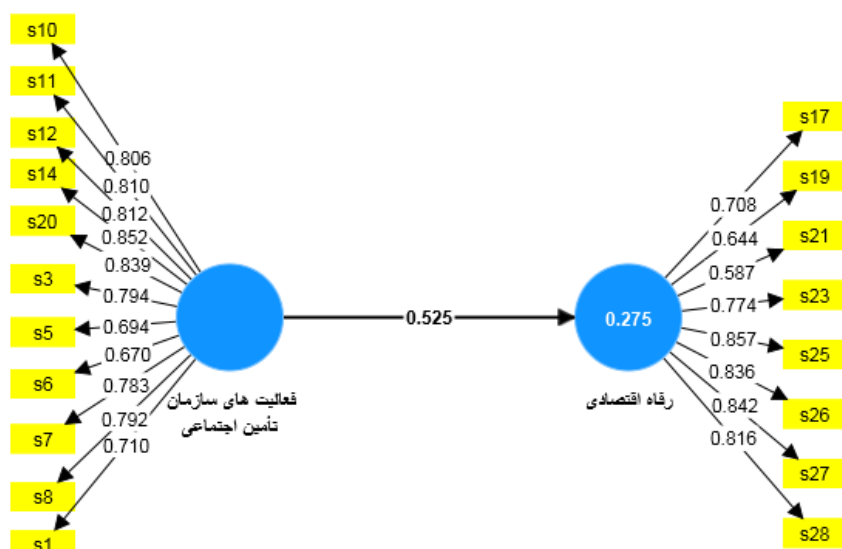
همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌گردد مقادیر ضرایب تعیین برای متغیرهای مکنون مدل، بیان‌کننده میزان تأثیرپذیری متغیر وابسته از متغیر مستقل است. در حقیقت از مقادیر جدول فوق استنباط می‌شود که ۲۷/۵ درصد از تغییرات سازه‌ی رفاه اقتصادی به‌وسیله سازه فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی بیان می‌شود. بررسی مقادیر Q^2 در جدول ۸ نشان می‌دهد که هیچ یک از مقادیر Q^2 منفی نبوده و حداقل مقادیر لازم برای پیش‌بینی، برآورده شده است.

آزمون معیار نیکویی برازش (GOF)

مهم‌ترین شاخص برازش مدل در تکنیک حداقل مربعات جزیی، شاخص GOF می‌باشد که با استفاده از میانگین هندسی R^2 و میانگین شاخص‌های اشتراکی برآورد می‌شود که توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۰۴) کشف شد و طبق رابطه زیر محاسبه می‌شود:

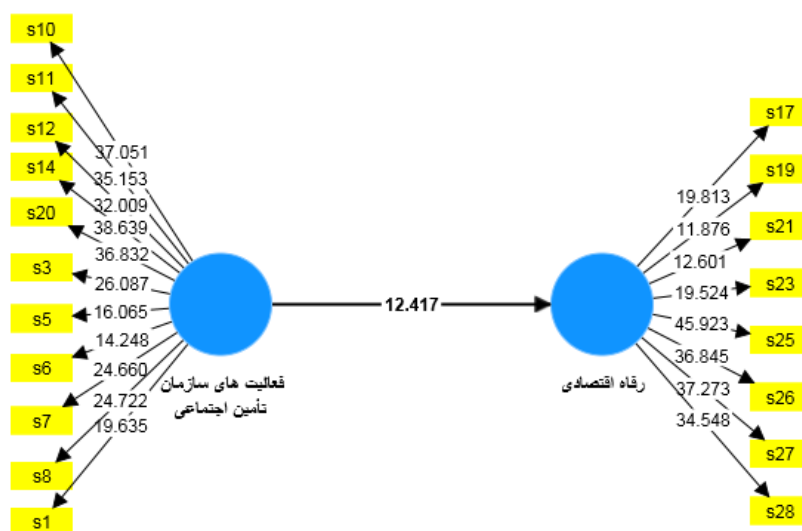
$$GOF = \sqrt{\text{average} (Commonality) \times \text{average} (R^2)}$$

وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار برای ارزیابی شاخص GOF در نظر گرفته‌اند: ضعیف: اگر بین ۰/۱ تا ۰/۲۵ باشد، متوسط اگر بین ۰/۲۵ تا ۰/۳۶ باشد و قوی: اگر از ۰/۳۶ بیشتر باشد. تننهاوس و همکاران معتقدند شاخص GOF در مدل PLS راه حلی عملی برای این مشکل بررسی برازش کلی مدل است. این شاخص همانند شاخص‌های برازش در روش‌های مبتنی بر کوواریانس عمل می‌کند. همچنین می‌توان از آن برای بررسی اعتبار یا کیفیت مدل PLS به‌صورت کلی استفاده کرد. این شاخص نیز همانند شاخص‌های برازش مدل لیزرل عمل می‌کند و بین صفر تا یک قرار دارد و مقادیر نزدیک به یک نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. بدین ترتیب مقدار GOF محاسبه‌شده برابر با ۰/۴۰۵ به دست آمد که حاکی از برازش کلی قوی مدل است.

شکل ۱: ضرایب مسیر مدل تحقیق

شکل ۱ ضریب مسیر مدل تحقیق را نمایش می دهد.

شکل ۲: مقادیر آماری تی مدل تحقیق

شکل ۲، آماره تی مدل را نمایش می دهد که چنانچه مقدار آماره تی برای مسیری بزرگتر از $1/96$ باشد، می توان نتیجه گرفت که این مسیر معنی دار بوده و فرضیه مورد نظر در سطح خطای $0/05$ مورد تایید قرار می گیرد. جدول ۱۳، نتایج حاصل از آزمون تی را نشان می دهد.

جدول ۹: نتایج آزمون تی: آزمون فرضیه ی تحقیق

فرضیه	متغیر		ضریب مسیر	آماره تی	نتیجه
	مستقل	وابسته			
۱	فعالیت های سازمان تأمین اجتماعی	رفاه اقتصادی	۰/۵۲۵	۱۲/۴۱۷	تأیید

نتایج بدست آمده در جدول فوق بیانگر تأیید فرضیه می‌باشد چرا که ضریب آماره تی والیو از مقدار $1/96$ بالاتر می‌باشد و همچنین از نظر علایم پارامترهای برآوردی، علامت ضریب مسیر مثبت می‌باشد، لذا با اطمینان ۹۵ صدم می‌توان ادعا کرد که فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی بر رفاه اقتصادی کشور ایران تاثیر مثبت و معناداری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی نقش فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی در رفاه اقتصادی ایران در بین شهروندان استان آذربایجان غربی، انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری واریانس محور به کمک نرم افزار *SmartPLS4* انجام پذیرفت. نتایج حاکی از تأثیر مثبت و معنی دار فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی بر رفاه اقتصادی بود. مدل یابی معادلات ساختاری *PLS* طی دو گام صورت گرفت: در گام اول مدل اندازه‌گیری از طریق تحلیل‌های روایی، پایایی و تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفت و در گام دو، مدل ساختاری جهت روابط بین متغیرهای مکنون و تعیین شاخص‌های برازش مدل بررسی شد. بر اساس یافته‌های حاصله و با استفاده از معیارهای روایی همگرا و واگرا و پایایی نتایج قابل قبول و مطلوبی حاصل شد و لذا به لحاظ اندازه‌گیری، مدل تحقیق تأیید شد. همچنین در خصوص مدل ساختاری پژوهش، نتایج بیانگر آن بود که کلیه ضرایب مربوط به مسیرها در مدل از مقدار $1/96$ بیشتر بود که معنادار بودن مسیرها و مناسب بودن مدل ساختاری را نشان داده است و همچنین، حاصل شدن مقدار $0/405$ برای *GOF* حاکی از برازش کامل مدل بود.

در خصوص فرضیه پژوهش مبنی بر "به نظر می‌رسد فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی، رفاه اقتصادی در سطح استان آذربایجان غربی را پیش بینی می‌کند." نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری در خصوص این فرضیه نشان داد که فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی بر رفاه اقتصادی در سطح استان آذربایجان غربی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. نتایج مطالعات قبلی نظیر رضایی فرخند (۱۳۹۰)، گلشن (۱۹۶۸)، امین رشتی، نیکوپور و ریاضی (۱۳۸۳) و قربانی ولیک چالی (۱۳۹۲) و زارع و اسدی (۱۳۹۰) مبین اثر مثبت و معنی دار تأمین اجتماعی بر توسعه و رفاه اقتصادی می‌باشند که با نتیجه این بخش از مطالعه حاضر همسو می‌باشد. مبنای نظری تحقیق نیز در این راستا بیانگر تأثیر فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی و زیر مجموعه‌های آن بر رفاه اقتصادی می‌باشد. نظام تأمین اجتماعی با ساختار بیمه‌ای برگرفته از دیدگاه‌های نظری همچون نظریه عدالت اجتماعی، نظریه بهره‌وری و نظریه حاکمیت سیاسی می‌باشد. اصولاً بین رشد و توسعه اقتصادی از طریق افزایش توان تولیدی و سیاست‌های تأمین اجتماعی هر کشور رابطه مستقیمی وجود دارد، به طوری که برخی بر این باور هستند که رشد و توسعه اقتصادی بدون تعمیم و گسترش تأمین اجتماعی به سختی تحقق پذیر است. این وابستگی دو طرفه ایجاب می‌کند که میان سیاست‌های کلان اقتصادی از یک طرف و سیاست‌های تأمین اجتماعی از سوی دیگر هماهنگی پایدار و مستمر ایجاد شود تا بدین طریق با گسترش تأمین اجتماعی موجبات افزایش فعالیت‌های بیشتر تولیدی و در نهایت کارایی و بازدهی اقتصادی فراهم شود. در راستای تبیین این فرضیه بر اساس نظریات شارپ و اوزبرگ می‌توان گفت ضمن توجه به تحقق توسعه و مخارج مربوط به سرمایه انسانی، علاوه بر بهبود رفاه نسل کنونی می‌توان به رفاه نسل آینده هم توجه نمود. محقق در راستای تبیین این فرضیه عنوان می‌دارد که نظام تأمین اجتماعی و تحولات اقتصادی-اجتماعی با هم ارتباط تنگاتنگی دارند زیرا که تحقق رفاه اقتصادی، بدون عدالت اجتماعی و بدون تأمین اجتماعی ممکن نیست، بطوریکه شواهد فعالیت‌های سازمان تأمین اجتماعی (به عنوان نمونه هلدینگ شستا) در خصوص فعالیت‌ها و اشتغالزایی در برنامه توسعه پنجم حاکی از اثرات مثبت آن بر رفاه اقتصادی در کشور ایران بوده و لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که یکی از اصولی‌ترین و بنیادی‌ترین راه‌حل‌ها برای دستیابی به گسترش خدمات رفاهی از جمله رفاه اقتصادی شهروندان یک کشور، بویژه در کشورهای در حال توسعه، اعمال سیاست‌های لازم در امر اصلاح ساختار نظام تأمین اجتماعی و افزایش تولید ناخالص ملی می‌باشد. بنابراین سازمان تأمین اجتماعی و زیرمجموعه‌های آن در کنار یکدیگر می‌توانند موجب ارتقای رفاه اقتصادی شهروندان شوند. یکی از بهترین روش‌ها برای از میان برداشتن مشکلات برآمده از بحرانهای اقتصادی گسترش دامنه تأمین اجتماعی است. وابستگی دو سویه رشد اقتصادی و تأمین اجتماعی نیازمندی هماهنگی بین سیاست‌های کلان اقتصادی با برنامه‌های تأمین اجتماعی است تا با گسترش رفاه اجتماعی زمینه افزایش فعالیت‌های تولید فراهم آید و باعث افزایش درآمد و اشتغال شهروندان و در نتیجه افزایش درآمد ملی و کاهش بیکاری در جامعه شود. همچنین در اجرای برنامه‌ها باید به تکانه‌های شدید

اقتصادی، مانند افزایش تورم، افزایش اجاره بها، افزایش نرخ ارز و میانگین بیکاری در سال های اخیر در زمان واکنش مناسب نشان داد به طوری که در این مقطع، از اقشار آسیب پذیر و افراد با درآمد ثابت، حمایت های اجتماعی و اقتصادی خاصی (افزایش یارانه و کمک هزینه درمان و سلامت) اعمال گردد. اساس نظام تامین اجتماعی روشی برای پوشش و جلوگیری از سقوط شدید مصرف و استاندارد زندگی در دوران پیری و از کارافتادگی است. طبق فرضیه چرخه زندگی، افراد در سنین بعد و قبل از جوانی فاقد درآمد هستند که باید از درآمدهای دوران جوانی (دوران فعالیت اقتصادی)، مصارف این دوره ها را پوشش دهند. کارکرد صحیح این فرایند، مستلزم وجود بازارهای مطمئن در آینده است؛ بدین معنی که فرد به راحتی بتواند در دوران قبل و بعد از جوانی قرض بگیرد و در دوران جوانی یا فعالیت های اقتصادی، از درآمد اضافی، قرض بدهد. از طرف دیگر ریسک درآمد دوران جوانی به دلیل از دست دادن شغل و در کنار پیش بینی ناپذیر بودن طول عمر فرد، عملاً تامین پس پیری را به صورت انفرادی از بین می برد و لزوم تامین اجتماعی را از سوی دولت ضروری می سازد.

پیشنهادهای تحقیق

- تحقیق حاضر با محدودیت هایی نظیر محدودیت روش جمع آوری داده ها، تجربه ناکافی پاسخگویان از پرسشنامه ها و محدود بودن تحقیق به جامعه آماری این تحقیق مواجه بوده است. با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:
 - ۱- پیشنهاد می شود با فرایند اقتصاد بازار مبتنی بر رقابت آزاد از طریق سیاست های اقتصادی بتوان شاهد افزایش و رشد عملکرد رفاهی سازمان تامین اجتماعی در سطح کلان جامعه، ایجاد اشتغال کامل و در نهایت توزیع عادلانه درآمدها بین افراد تحت پوشش آن سازمان باشیم.
 - ۲- به دولت پیشنهاد می شود بین سیاست های کلان اقتصادی و سیاست های سازمان تامین اجتماعی هماهنگی و تعامل ایجاد شود، به نوعی که در دوران رکود و یا رونق اقتصادی بتوان با بکارگیری صحیح سیاست های اقتصادی، شاهد اثرات مثبت در خصوص توسعه، رفاه اقتصادی و اجتماعی جامعه همراه با رشد تولید ناخالص ملی کشور باشیم.
 - ۳- نظر به دخالت دولت در برنامه ریزی ها و تصمیم گیری های اساسی سازمان تامین اجتماعی دوره های مختلف از جمله بازنشستگی پیش از موعد، کاهش نرخ حق بیمه سهم کارفرما در برنامه های مختلف توسعه و... که باعث اخلال در روند برخی از شاخص های رفاهی افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی شده است، لذا پیشنهاد می شود که بخش بیمه ای و حمایتی به صورت عملکردی از همدیگر به صورت مجزا قرار گیرند.
 - ۴- پیشنهاد می گردد محققان و پژوهشگران بعدی افزایش یا کاهش نرخ تورم را نیز بر وضعیت رفاهی افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی مورد واکاوی قرار دهند.
 - ۵- پیشنهاد می گردد محققان و پژوهشگران بعدی، تحقیقی با عنوان تاثیر فعالیت های سازمان تامین اجتماعی بر رفاه اقتصادی و اجتماعی افراد تحت پوشش با نقش میانجی متغیرهای دیگر مانند سند چشم انداز و سیاست های دولت در سازمان مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- Adams, Richard H., (2015), "Se If-targeted Subsidies, the Distributional Impact of Egyptian Food Subsidies", World Bank .
- Aghabakhshi, Habib and Rashidian Meybodi, Maryam. (2013). Unemployment Reduction Programs in the Third Economic, Social and Cultural Development Program and the Position of Social Work in Ensuring Welfare. *Social Research Quarterly*, 5(20).
- Akhavan Behbahani, Ali and Masoudi Asl, Yerevan. (2017). Principles and Foundations of Social Insurance. Tehran: Higher Institute for Social Security Research.

- Amin Rashti, Narsis and Ghorbani Valikchali, Atefeh. (2013). The Role of the Social Security System on Human Development in Iran. 7(23), 81-110.
- Bakhtiari, Sadegh; Ranjbar, Homayoun; Ghorbani, Somayeh. (2012). Composite Index of Economic Welfare and Its Measurement for a Selection of Developing Countries. *Quarterly Journal of Economic Growth and Development Research*, Winter 2012, Issue 9.
- Becker, Gary S. Thomas, J.P & Rodrigo R.S. (2015), The Quantity and Quality of Life and the Evolution of World Inequality, *The American Economic Review*, Vol. 95, No. 1, pp. 277-291.
- Chin W. (1988). The partial least squares approach to structural equation modeling. In G.A. Marcoulides, editor. *Modern methods for business research*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. 295-303.
- Dadgar, Yadollah. (2013). *Public Sector Economics*, Qom: Mofid Publications, Third Edition.
- Farahmand, Shokofeh; Tayyibi, Seyed Kamil; Karimi, Mohsen. (2013). The effect of production and sectoral growth on poverty and social welfare in the provinces of Iran (2000-2007), *Applied Sociology*, Year 24, Issue (50), Issue 2.
- Galenson, (1968). A quantitative approach to social security and economic development
- Hezar Jaribi, Jafar and Safari Shali, Reza. (2012). *Anatomy of social welfare*. Tehran: Society and Culture Publications.
- Karimpour, Issa, Abedini, Samad and Azizkhani, Eghbaleh (2021). Studying the role of good governance quality in public welfare (case study of the countries of the Organization of Islamic Cooperation and the Organization for Economic Cooperation and Development. *Sociology Study*, Year 13, Issue 51, 27-47
- Mousavi, Mirtaher and Mohammadi, Mohammad Ali. (2009). *Concepts and theories of social welfare*, Tehran: Danjeh Publications.
- Osberg Lars & Andrew Sharpe. (1998). An Index of Economic Well-Being for Canada. Research Paper, applied research Branch, Human Resources Development Canada (posted at www.csls.ca).
- Osberg, L & Sharpe, A. (2003). "Human Well-Being and Economic WellBeing: What Values Are Implicit in Current Indices?", CSLS Research Report, 2003-04.
- Osberg, L and Sharpe, A. (2001). "The Index of Economic Well – being: Overview", Revised version of a paper presented at the National Conference on Sustainable Development Indicators organized by the National Round Table Environment and the Economy.
- Ramezani Farkhad, Ahmad. (2012). Social Security as a Lever for Realizing Justice. *Quarterly Journal of Social Security*, 10(32 and 33).
- Sharifzadegan, Mohammad Hossein. (2007). Strategies for Economic Development and Social Justice. *Quarterly Journal of Social Welfare*, Volume 6, Issue 24, from page 9 to page 29.
- Son, Hyun H. (2013), "Is Thailand's Fiscal System Pro-Poor? Looking from Income and Expenditure Components", the World Bank.
- Yamamura, Eiji (2012). Social Capital, household income, and preferences for income redistribution; *European Journal of political Economy*, 28, 498: 511.
- Zahedi Asl, Mohammad. (2010). *Fundamentals of Social Welfare*. Tehran: Allameh Tabatabaei University.
- Zahedi Asl, Mohammad. (2011). *Concepts of Welfare and Social Security (Collection of Articles of the Seminar on Sociology and Development)*, Tehran: Samat Publications.
- Zare, Bijan and Asadi, Zahid. (2011). The Relationship between Social Security and Socio-Economic Development in Iran. *Quarterly Journal of Social Welfare*, 11(42).